

διότι διὰ τοῦ προκειμένου ἔργου τοῦ ὑπέδειξε πρὸς τοὺς ἐπὶ πατραγαθίαις κομπαζόντας, τί ὀφείλουσι νὰ πράξωσιν ἵνα ὧσιν ἄξιοι διάδοχοι τῶν μεγάλων αὐτῶν πατέρων.

Γράψαντες τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου ἐθνοσωτηρίου σκοποῦ, θέλομεν ὁμιλήσει προσεχῶς καὶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

Ἀγροτικὴ Οἰκονομία τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ Δ. Δελαβέρνῃ μεταφράσις Κ. Φωστηροπούλου.

Εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἀναγγείλαντες τὴν μετάφρασιν καὶ ἔκδοσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου συγγράμματος, ἐπεφυλάχθημεν νὰ διαλάβωμεν κατόπιν ἐν ἐκτάσει. Ἐκπληροῦντες σήμερον μετ' εὐχαριστήσεως τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν θέλομεν προσπαθῆσαι νὰ καταστήσωμεν ὅσον οἷόν τε εὐκολωτέραν τὴν κατανόησιν τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς μεγάλης ὠφελιμότητος τοῦ προκειμένου συγγράμματος. τὸ ὁποῖον μετ' ἀξιεπαίνου ζήλου, διὰ πολλῶν κόπων καὶ μεγάλων δαπανῶν μετέφρασεν εἰς τὴν γλῶσσάν μας ὁ Κ. Φωστηρόπουλος.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Δελαβέρνῃ τοσαύτην ἐπροξένησεν αἴσθησιν ἐν Γαλλίᾳ ἅμα ἐκδοθὲν, ὥστε ἀνεγνώσθη ὑπὸ τῶν γραμματισμένων ὅλων τῶν τάξεων τῆς κοινωνίας, διὰ τοῦτο ἐν διαστήματι δεκαετίας περτάκις μετετυπώθη εἰς πολλὰς ἐκάστοτε μυριάδας ἀντιτύπων καὶ σήμερον ἡ τελευταία ἔκδοσις ἐξηνιγλήθη μέχρι τοῦ τελευταίου ἀντιτύπου. Μετεφράσθη εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ θεωρεῖται, δικαίως, ὡς τὸ μόνον σύγγραμμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν ὑπὲρ τῆς γεωργίας ἐνθουσιασμόν καὶ ἔρωτα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Τὸ μέχρι τοῦδε ἐκτυπωθὲν ὑπὸ τοῦ Κ. Φωστηροπούλου πρῶτον τμήμα περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κεφάλαια.

Α'. Περὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος τῆς Ἀγγλίας.

Β'. Περὶ τῶν προβάτων.

Γ'. Περὶ τῶν χονδρῶν ζώων.

Δ'. Περὶ τῶν γεωργικῶν συστημάτων.

Ε'. Περὶ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος.

ΣΓ'. Περὶ τῶν ἐτησίων εἰσοδημάτων τῶν ἰδιοκτητῶν, τῶν κερδῶν τῶν ἐκμισθωτῶν, καὶ τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργατῶν.

Ζ'. Περὶ καταστάσεως τῆς ἰδιοκτησίας.

Η'. Περὶ καταστάσεως τῆς καλλιεργείας.

Θ'. Περὶ τοῦ πρὸς τὸν ἀγροδιαίτον βίον ἔρωτος τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους.

Ι'. Περὶ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν τῆς Ἀγγλίας.

ΙΑ'. Περὶ ἐξαγωγῆς καὶ πωλήσεως τῶν προϊόντων.

ΙΒ'. Περὶ τελωνιακῆς μεταβόυθισης.

ΙΓ'. Περὶ ὑψίστης καλλιεργείας.

ΙΔ'. Περὶ τῶν κομητειῶν τῆς Ἀγγλίας.

Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ὁ συγγραφεὺς, περιηγηθεὶς καὶ γνωρίσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ τε ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀγγλίας, παραβάλλων αὐτὰ πρὸς τὰ τῆς Γαλλίας εὐρίσκει αὐτὰ κατὰ πολὺ κατώτερα, διότι μέγα μὲν μέρος τοῦ ἐδάφους τοῦτου ὅλως πετρῶδες καὶ ὑπὸ τὴν ἐπὶ ἥρειαν ἀενάου χειμῶνος εἶναι ἀνεπίδεκτον οἰασθήποτε καλλιεργείας· τὸ δὲ ἐπίδεκτικὸν καλλιεργείας μέρος εἶναι τοσοῦτον κατώτερον τοῦ γαλλικοῦ, ὥστε ἐὰν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀγγλίας ἦσαν ἄλλης τινὸς φυλῆς ἤθελον πάντες ἀπελπισθῇ καὶ ἐγκαταλείψει πᾶσαν γεωργικὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιχείρησιν, καὶ μόλον τοῦτο οἱ Ἄγγλοι κατώρθωσαν τοσοῦτον μεγάλα ἀποτελέσματα διὰ τῆς συντόνου ἐπιμελείας καὶ τῆς ἐπιμόνου ἐργασίας των, ὥστε ἡ ἐπὶ τοιοῦτου ἐδάφους ἐξασκουμένη γεωργία αὐτῶν νὰ παράγῃ προϊόντα διπλάσια καὶ τριπλάσια τῆς γαλλικῆς! καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἀγγλίας οὐδόλως δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὸ γαλλικόν, καὶ μολοντοῦτο οἱ Ἄγγλοι ἀποκτῶσι καλῆτερα ἐξ αὐτοῦ ἀποτελέσματα ἢ οἱ Γάλλοι ἐκ τοῦ λαμπροῦ αὐτῶν κλίματος.

Ὁ δὲ ἡμέτερος μεταφραστὴς σχολιάζων τὰ περὶ ἐδάφους καὶ κλίματος ἔγραψεν ἐν σημειώσει τὰ ἐξῆς ἅπερ συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Μελίσσης.

«Πόσον τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ὑπέρτερα τῶν τῆς Γαλλίας! αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες τῆς Ἠλείας, τῆς Ἀργολίδος, τῆς Βοιωτίας, τῆς Φθιώτιδος, τοῦ ἀρκτικοῦ μέρους τῆς Εὐβοίας, καὶ αἱ πλουσιώτατοι, ἀλλ' ἀκαλλιέργητοι χῶραι τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας δὲν εὐρίσκουσι τὸν ὁμοίον των ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ταινία γῆς, ἡ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Κορίνθου καὶ προχωροῦσα καθ' ὅλον τὸ ἀρκτικο-δυτικὸν παράλιον τῆς Πελοποννήσου εἶναι ὑπερτέρα παντὸς παραλληλισμοῦ· ὅχι μόνον τὸ ἔδαφος αὐτῆς συντίθεται ἐκ τῶν καλητέρων στοιχείων τῶν καθιστώντων γόνιμον τὴν ἀρουραν, ἀλλὰ δέχεται καὶ ἐκ τῶν ὑπερκειμένων λόφων ὕδατα ἄφθονα καὶ ὕλας λιπαντικῆς. Ἐὰν ἀντὶ τῆς σταφίδος ἤθελον μεταβληθῇ εἰς διηνεκὴ λειβάδια διὰ κτηνοκο-

μίαν εὐρωπαϊκῶς ἐνεργουμένην οἱ ποτιζόμενοι ἄγροί τῆς Κορινθίας, τοῦ Αἰγίου, τῶν Πατρῶν, τῆς Ἠλείας κλ. ἤθελον ἀποκατασταθῇ ἀληθῇ χρυσωρυχεῖα, καὶ βοηθούμενοι τοσούτον θαυμασίως ὑπὸ τοῦ γλυκυτάτου κλίματος καὶ τῆς λαμπρᾶς θέσεώς των ἤθελον παράγει πλοῦτον ὅσον σήμερον ἀδυνατεῖ νὰ παράξῃ ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς. Αὐτὰ δὲ τὰ ὄρη μας εἰσὶ λοφίσκοι ἀπέναντι τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Ἄλπεων, δυνάμενα νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν πλουσίαν δενδροφυτείαν τῶν ἀμπελώνων, ἐλαιῶνων, μωρεῶνων, καὶ αὐτὰ τὰ κατὰξῃρα καὶ ὅλως πετρώδη δύνανται νὰ δεχθῶσιν εὐμενῶς καὶ νὰ διαθρέψωσι τὴν πεύκην, τὴν δρὺν, τὴν ἔλατον καὶ ν' ἀποκατασταθῶσι μάλιστα καὶ βοσκίσιμα, ἐφαρμοζομένης εἰς αὐτὰ τῆς ἀναφυτεύσεως καὶ τῆς καλύψεως τῶν πετρωδῶν μερῶν μὲ βώλους χλοηφόρους καὶ τῆς σπορᾶς δένδρων εἰς ὅσα μέρη ὑπάρχει ὀλίγον ἢ πολὺ χῶμα, ὡς γίνεται σήμερον ἐν Γαλλίᾳ. Τί δὲ νὰ εἰπώμεν περὶ τῶν ἑκατομμυρίων στρεμμάτων γαιῶν ὑπερτέρων τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' αὐθαιρέτως καὶ εἰρωνικῶς κατεχομένων ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς Κωπαΐδος, τῆς Τριχωνίας, τῆς Στυμφαλίδος, τοῦ Φενεοῦ, καὶ μυρίων ἄλλων τελευάτων ;»

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἐξετάζει τὰ περὶ προβάτων· ἀποδεικνύων δὲ πόσον τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι χορηγεῖ αὐτῷ κρέας ἄφθονον καὶ νόστιμον, μαλλίον ἀξιόλογον διὰ τὰ παντοειδῆ ἐριούχα, δέρματα διὰ τὴν βυρσοδεψίαν, καὶ, τὸ οὐχ ἥττον σπουδαῖον, τὴν κόπρον του, δι' ἧς λιπαίνονται ἑκατομμύρια στρέμματα γαιῶν παραγουσῶν τοὺς καλητέρους καὶ ἀφθονωτέρους δημητριακοὺς καρπούς. Ἐξετάζων δὲ τὰς μεθόδους, δι' ὧν οἱ Ἀγγλοὶ ἐβελτίωσαν τὰς φυλάς τῶν ἐγχωρίων προβάτων καὶ ἀπεκατέστησαν αὐτάς πρότυπα ὅλων τῶν προβάτων τῆς ὑψηλίου, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἐπὶ ἐδάφους πολὺ μικροτέρας ἐκτάσεως τρέφουσιν ἴσον μὲ τοὺς Γάλλους ποσὸν προβάτων κατ' ἀριθμὸν, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ἡ ὑπεροχὴ κατὰ ποιὸν εἶναι τετραπλασία, διότι τὰ μὲν γαλλ. πρόβατα, ὄντα 35 ἑκατομμύρια τὸν ἀριθμὸν δίδουσιν ἐτησίαν παραγωγὴν εἰς κρέας, μαλλία καὶ γάλα 200 ἑκατομμύρια φράγκων, τὰ δὲ ἀγγλικά ὄντα καὶ ταῦτα 35 περίπου ἑκατομμύρια ἀποφέρουσιν ἐτησίως μόνον εἰς κρέας καὶ μαλλία 600 ἑκατομμύρια φράγκων ! τὸ μυστήριον τῆς μεγίστης ταύτης διαφορᾶς ἐξηγεῖ διὰ μακρῶν ὁ συγγραφεὺς. Ἡ ἐκλογὴ καλῶν παραγωγῶν, ἡ καλὴ τροφή καὶ περιποίησις ἔφεραν καὶ φέρουσι παντοῦ καὶ πάντοτε τὰ μεγάλα ταῦτα ἀποτελέσματα. Ἐπομένως ἡ κτηνοκομία

τῶν προβάτων ἐν Ἀγγλίᾳ, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τοσοῦτον οπουδαία καὶ τοσοῦτον μεγάλη παραγαγούσα ἀποτελέσματα, ὥφελησε μεγάλως καὶ τὴν γεωργίαν, ἥτις κατέστη πλουσιωτάτη ὡς ἐκ τῆς κόπρου αὐτῶν.

Ὁ ἡμέτερος μεταφραστὴς θέλων νὰ δώσῃ τὴν θλιθεράν εἰκόνα τῆς ἑλληνικῆς κτηνοκομίας ἔγραψε τὸ ἐξῆς σχόλιον εἰς τὸ περὶ προβάτων κεφάλαιον.

Αὐτῶν μὲν μαλλίων μας ἡ ἐτησίᾳ παραγωγή εἶναι περίπου 5 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων· κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀγγλικά καὶ γαλλικά ὥφειλαμεν νὰ παράγωμεν 12 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων, ὥστε μειονεκτοῦμεν πολὺ κατὰ ποσότητα, κατὰ ποιότητα ὅμως ἡ διαφορὰ ὑπάρχει μεγίστη, διότι ὄχι μόνον τὸ εἶδος τῶν μαλλίων τῶν προβάτων μας εἶναι τὸ χειρότερον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης περιποιήσεως πρὸ τοῦ κουρεύματος καὶ μετ' αὐτὸ παραβιάπτει τὸ προϊόν τόσον ὥστε τὸ καταντᾷ τῆς ἐσχάτης τάξεως· τοῦ δὲ κρέατος ἡ παραγωγή ἐκτιμᾶται εἰς 20 περίπου ἑκατομμύρια χιλιογράμμων· καὶ ἐνταῦθα ἡ δυσαναλογία πρὸς τ' ἀγγλικά πρόβατα ὑπάρχει ἐπίσης τεραστία, καὶ δὲν πρέπει νὰ λοχαριάσωμεν τὸ προϊόν μόνον τῶν 5 ἑκατομμυρίων αἰγοπροβάτων μας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρνίων καὶ τῶν ἐριφίων, τὰ ὅποια σφάζονται κατ' ἔτος εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια καὶ τὰ ὅποια, ὡς μὴ φορολογούμενα, δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 5 ἑκατομμυρίων. Ἐπειδὴ δὲ τὰ αἰγοπρόβατά μας σφάζονται ἢ πολὺ μικρὰ ἢ πολὺ γεροντικά, δηλ. ἐν ἡλικίᾳ καθ' ἣν ἔχουσι τὸ ἐλάχιστον βάρος, ἢ κατὰ κεφαλὴν τῶν σφαζομένων ζώων παραγωγή κρέατος κατὰ μέσον ὄρον δὲν δύναται νὰ ᾔῃ ἀνωτέρα τῶν 6—8 χιλιογράμμων, ἥτοι τὸ τέταρτον ἢ πέμπτον τῆς ἀγγλικῆς παραγωγῆς. Ἡ μὲν Ἀγγλία ἐκ τῶν 35 ἑκατομμυρίων προβάτων ἔχει ἐτησίαν πρόσοδον εἰς μαλλία καὶ εἰς κρέας 600 ἑκατομμύρια περίπου φράγκων, χωρὶς νὰ λογισθῇ εἰς ταῦτα καὶ ἡ τῆς κόπρου, ἀξία πολλῶν ἑκατομμυρίων. Ἡ δὲ Ἑλλάς ἐκ τῶν 5—7 ἑκατομμυρίων (συμπεριλαμβανομένων εἰς ταῦτα ἀρνίων τε καὶ ἐριφίων), ἐκ μαλλίων, κρέατος καὶ γαλακτοουργίας (ἣν δὲν ἔχουσιν οἱ ἄγγλοι ἀπὸ τῶν προβάτων) λαμβάνει ἐτησίαν πρόσοδον 25 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν· ἐκ δὲ τῆς κόπρου τὸ παραμικρόν· κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ἑλλάς ὥφειλε νὰ ἔχῃ πρόσοδον ἐκ τῶν προβάτων 100—120 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κτηνοτροφία διατελεῖ ὁ κεκηρυγμένος ἐχθρὸς τῶν ἐθνικῶν δασῶν καὶ τῶν καλλιεργου-

μένων κτημάτων τῶν ιδιωτῶν, καὶ τὸ φυτώριον ὅλων τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Ἐὰν τῶρα ὑπολογίσωμεν τὰς ἐκ τῶν κατ' ἔτος ἐμπρησμῶν τῶν δασῶν ὑπὸ τῶν ποιμένων ἐνεργουμένων ζημίας, τὰς καταστροφὰς τῶν δενδροφυτειῶν καὶ τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν τῶν κατοίκων καὶ τὰς ἐκ τῆς ληστείας βλάβας θέλομεν εὔρει, ὅτι ἡ ἐκ τῶν αἰγοπροβάτων ἐτησίᾳ πρόσδοδος μας, ἀντὶ ὠφελείας, μόλις σκεπάζει τὴν ἐτησίαν ζημίαν ἡμῶν· μὴ λησμονήσωμεν δὲ προσέτι ὅτι τὰ ποιμνία ταῦτα ἐξουσιάζουσιν, ὥς ἀπόλυτοι κύριοι, 40 ἑκατομμύρια στρεμμάτων! ἡ κτηνοτροφία μας θέλει ἀποδῇ ὠφέλιμος, ὅταν συνδεθῇ μετὰ τῆς γεωργίας, συνοικισθῶσι δὲ οἱ νομαδικὸν καὶ ληστρικὸν εἶον διάγοντες ποιμένες.»

«Τὸ ἐκ τῆς κόπρου εἰσοδήμα τῆς ἑλλ. κτηνοτροφίας ὑπάρχει ἀσήμαντον, διότι ἔνεκα τοῦ νομαδικοῦ καὶ ὅλως ἀγρίου εἴου ποιμένων τε καὶ ποιμνίων ἡ κόπρος αὐτῶν ἀποβαίνει ἀνωφελὴς ὥς διασκορπιζομένη εἰς ἀκαλλιεργήτους καὶ ἐραχῶδεις τόπους, ὅθεν οἱ χεῖμαρροι τὴν σαρώνουσι καὶ τὴν συμπαρασύρουσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Χωρὶς ὑπερβολὴν δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς πολυτίμου κόπρου τῶν προβάτων ζημία τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας εἶναι ἴσως ἀνωτέρα τῆς ὅλης σημερινῆς παραγωγῆς αὐτῶν εἰς κρέας, μαλλία καὶ γάλα. Πόσα ἑκατομμύρια στρεμμάτων γαιῶν ἡ κόπρος αὕτη ἤθελε καταστήσει εὐφορώτατα, καὶ πόσα ἐπομένως ἑκατομμύρια δραχμῶν ἤθελον προστεθῇ εἰς τὰ εἰσοδήματά μας! ἀλλὰ τοῦτο ποτὲ δὲν θέλει κατορθωθῇ ἐνὸςψ' ἡ ἡμετέρα κτηνοτροφία, ἀντὶ νὰ συμβαδίζῃ καὶ συμπράττῃ μετὰ τῆς γεωργίας, διατελεῖ, ὥς ἀνωτέρω εἵπαμεν, ὁ κεκρυγμένος ἐχθρὸς αὐτῆς καὶ διατηρεῖ οὕτως εἰπεῖν τὰς παραδόσεις τῆς μεταξὺ Ἄβελ καὶ Κάϊν ἀντιζηλίας καὶ ἐχθροπαθείας.»

(Ἀκολουθεῖ).